KENDELSE AFSAGT AF DOMSTOLENS PRÆSIDENT
DEN 31. MARTS 1982 [1]

Vereniging ter Bevordering van het Vlaamsche Boekwezen (VBVB) og Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels (VBBB) mod Kommissionen for De europæiske Fællesskaber

»Aftale om handelen med nederlandsksprogede bøger«

Forenede sager 43 og 63/82 R

I de forenede sager 43 og 63/82 R

VERENIGING TER BEVORDERING VAN HET VLAAMSCHE BOEKWEZEN (VBVB), Antwerpen, ved advokaterne A. de Caluwé og J. Billiet, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat E. Arendt, Centre Louvigny, rue Philippe-II,

og

VEREENIGING TER BEVORDERING VAN DE BELANGEN DES BOEKHANDELS (VBBB), Amsterdam, ved advokat Th. R. Bremer, Amsterdam, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat J. C. Wolter, 2, rue Goethe,

sagsøgere,

mod

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER, ved sin juridiske konsulent B. van der Esch og P. J. Kuyper, Kommissionens juridiske tjeneste, og med valgt adresse i Luxembourg hos O. Montalto, Kommissionens juridiske tjeneste, Jean Monnet-bygningen, Kirchberg,

sagsøgt,

1 — Processprog: Nederlandsk.

NV CLUB, NV GB-INNO-BM OG NV SODAL, Bruxelles, ved advokat van Bunnen, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat N. Decker, 16, avenue Marie-Thérèse,

intervenienter,

har

PRÆSIDENTEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS DOMSTOL

afsagt følgende

KENDELSE

Sagsfremstilling

I — Sagens baggrund

1. Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels (foreningen til fremme af boghandelens interesser, herefter benævnt VBBB) er en forening af forlæggere, boggrossister, bogimportører og bogklubber i Nederlandene. Den har til formål at varetage boghandelens og forlagsvirksomhedernes fælles interesser og at fremme samarbejdet i bogbranchen i videste forstand, navnlig ved at indføre og få anvendt et bindende regulativ for bogbranchen på Nederlandenes område (herefter benævnt Reglement Handelsverkeer Nederland). Vereniging ter Bevordering van het Vlaamsche Boekwezen (foreningen til fremme af flamske bøger, herefter benævnt VBVB) er en forening i den nederlandsktalende del af Belgien af forlæggere, boghandlere, enerepræsentanter for indenlandske og udenlandske udgaver og udøvere af erhverv, der har forbindelse med forlagsvirksomhed. Den har til formål at varetage bogbranchens interesser ved at anvende et bindende regulativ for handelen med nederlandske bøger i Belgien (herefter benævnt Reglement Handelsverkeer Vlaanderen).

2. VBBB og VBVB indgik den 21. januar 1949 og ændrede den 2. juli 1958 en aftale vedrørende samhandelen med bøger mellem Nederlandene og Flandern (herefter benævnt aftalen), som blev anmeldt til Kommissionen den 30. oktober 1962 af VBBB og den 3. november 1962 af VBVB.

3. Ifølge aftalens artikel 2 giver de virksomheder, der er bundet af aftalen, afkald på at købe, sælge eller fremme salget på deres nationale område af bøger udgivet i den anden stat af forlag,

som ikke er godkendt i Nederlandene af VBBB og i Belgien af VBVB. Desuden må de pågældende publikationer hverken sælges eller udbydes til salg i Belgien og i Nederlandene til lavere detailpriser end dem, der er fastsat af henholdsvis de nederlandske og de belgiske forlag. I artikel 5 fastsættes et sanktionssystem for manglende efterlevelse af aftalen.

4. Kommissionen meddelte den 19. december 1977 og den 12. januar 1978 VBBB og VBVB sine indvendinger mod aftalen. Den 25. november 1981 udstedte den en beslutning om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/428-VBBB/VBVB) (EFT L 54, 1982, s. 36). Ifølge beslutningens artikel 1 er aftalen mellem VBBB og VBVB, som indeholder et kollektivt eneforhandlings- og prisbindingssystem for samhandelen med nederlandsksprogede bøger mellem Belgien og Nederlandene, en overtrædelse af EØF-traktatens artikel 85, stk. 1. Ifølge artikel 2 afvises anmodningen om fritagelse med hjemmel i EØF-traktatens artikel 85, stk. 3. De to foreninger skal straks bringe den i artikel 1 omhandlede overtrædelse til ophør (artikel 3). Beslutningens artikel 4 bestemmer i øvrigt følgende:

»Det pålægges de i artikel 5 nævnte foreninger af virksomheder skriftligt at orientere deres anerkendte og registrerede medlemmer samt tilsluttede virksomheder om denne beslutning og meddele dem, at de konkurrencebegrænsninger, som er anført i den i artikel 1 nævnte overenskomst, er ophævet, samt hvilke praktiske følger denne ophævelse har for betingelserne, hvorunder handelssamkvemmet med bøger mellem Belgien og Nederlandene finder sted. De skal inden fire måneder fra modtagelsen af denne beslutning forelægge Kommissionen et forslag til denne meddelelse.«

Beslutningen blev meddelt VBBB den 14. december 1981 og VBVB den 11. december 1981.

5. Om den i denne beslutning omhandlede aftale er der den 26. maj 1977 afsagt kendelse af præsidenten for Arrondissementsrechtbank, Amsterdam, i en sag mellem VBBB og flere forlag på den ene side og Maxis BV på den anden side. Ifølge denne kendelse kan bøger udgivet i Nederlandene, om hvilke det kan bevises, at de er købt i udlandet, sælges i Nederlandene under den af forlaget fastsatte detailsalgspris. Hoge Raad stadfæstede ved dom af 18. maj 1979 (Nederlandse Jurisprudentie 1979, nr. 480) denne afgørelse på dette punkt.

6. Ved kendelse i en sag om foreløbige retsmidler afsagt af præsidenten for handelsretten i Bruxelles den 18. juni 1979 i en sag mellem stormagasinerne GB-Inno-BM på den ene side og VBVB og flere forlag på den anden side, blev det pålagt VBVB at ophøre med at betinge salget af nederlandsksprogede bøger af overholdelsen af den sagsøgerne pålagte forpligtelse til at anvende den af leverandørerne fastsatte detailsalgspris. Præsidenten udtalte, at Reglement Handelsverkeer Vlaanderen var i strid

med traktatens artikel 85, stk. 1, og at det ikke var blevet bevist, at Kommissionen efter al sandsynlighed ville gøre brug af sin beføjelse til at anvende artikel 85, stk. 3.

II — Skriftveksling

7. Ved stævning, registreret på Domstolens justitskontor den 5. februar 1982, har VBVB anlagt sag, hvorunder der i det væsentlige er nedlagt påstand om annullation af Kommissionens beslutning af 25. november 1981. Samme dag indgav VBVB i henhold til EØF-traktatens artikler 185 og 186 og artikel 83 i Domstolens procesreglement begæring om udsættelse af beslutningens gennemførelse, så længe hovedsagen verserer (sag 43/82 R).

8. Ved stævning, registreret på Domstolens justitskontor den 15. februar 1982, har VBVB anlagt sag med påstand om annulation af beslutningen af 25. november 1981. Samme dag har VBBB indgivet begæring om udsættelse af gennemførelsen af beslutningen af 25. november 1981, subsidiært udsættelse af gennemførelsen af denne beslutnings artikel 4, indtil Domstolen har truffet afgørelse i annullationssøgsmålet mod ovennævnte beslutning (sag 63/82 R).

9. Ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 17. februar 1982 er sagerne 43/82 R og 63/82 R blevet forenet med henblik på retsforhandlingerne og kendelsen vedrørende foreløbige forholdsregler.

10. I sit indlæg vedrørende begæringen om foreløbige forholdsregler har Kommissionen nedlagt følgende påstande:

— VBVB's og VBBB's begæringer om udsættelse af gennemførelsen af Kommissionens beslutning af 25. november 1981 IV-428 (VBBB-VBVB) afvises i det hele;

subsidiært, såfremt begæringen tages til følge,

— det statueres, at aftalen ikke af denne grund atter er midlertidigt gyldig, og

— de sanktioner, som kan følge af artikel 5 i aftalen mellem VBBB og VBVB, forbydes.

11. Ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 10. marts 1982 har NV Club, NV GB-Inno-BM og NV Sodal fået tilladelse til at intervenere til støtte for Kommissionens påstande.

III — Parternes anbringender og argumenter

A — Skadens uoprettelige karakter

Ifølge *sagsøgerne* er aftalen slutstenen på de to nationale kollektive vertikale prissystemer. Hvis dette element skulle forsvinde, ville de nationale systemer være truet af sammenbrud inden for kort tid. Følgelig ville en gennemførelse af beslutningen, navnlig af dens artikel 4, uigenkaldeligt medføre, at de nationale systemer, der har til formål at sikre overholdelsen af faste priser i boghandelen, faldt fra hinanden. En opgivelse af det indførte prissystem for bøger ville medføre en uoprettelig skade for et marked af så relativt ringe omfang som det nederlandsksprogede kulturområde.

Kommissionen har derimod gjort gældende, at der allerede er gjort indgreb i de nationale systemer som følge af afgørelserne fra Hoge Raad og præsidenten for handelsretten i Bruxelles. I Belgien må den faste pris for bøger udgivet i Belgien ikke længere opretholdes over for to vigtige købere, GB-Inno-BM og Club, og for så vidt disse købere ligeledes sælger i Nederlandene, opretholdes denne pris heller ikke længere i dette land. I Nederlandene må den faste pris for bøger udgivet i Nederlandene ikke længere opretholdes, for så vidt der er tale om bøger, der er genindført til dette land. Ifølge Kommissionen er dens beslutning af 25. november 1981 en hindring for, at der i Belgien opretholdes en fast pris for bøger, der er udgivet i Nederlandene og importeret direkte til Belgien fra Nederlandene af erhvervsdrivende, som er uafhængige af nederlandske forlag. Beslutningen er ligeledes til hinder for, at der i Nederlandene opretholdes faste priser for alle bøger, som udgives i Belgien og importeres direkte fra Belgien af erhvervsdrivende, som er uafhængige af belgiske forlag, og ikke blot for bøger, som afsættes i Nederlandene af Club og GB-Inno-BM.

Ifølge Kommissionen er den fare, som sagsøgerne befrygter, i virkeligheden blot den, at de nationale systemers uigennemtrængelighed skal blive uopretteligt påvirket af den anfægtede beslutning. Kommissionen mener, at denne skade ikke er uoprettelig, fordi skaden, hvis den blev påvist, ikke væsentligt ville forøge den skade, der allerede er lidt som følge af de nationale domstoles afgørelser.

Hvad angår gennemførelsen af beslutningens artikel 4, har Kommissionen bemærket, at opløsningen af de nationale systemer begyndte allerede i sommeren 1979. Domstolen kan ikke vende denne proces ved nu at beslutte at udsætte gennemførelsen af Kommissionens beslutning. Over for sagsøgernes indvending om, at gennemførelsen af beslutningen vil give anledning til en fejlagtig fortolkning hos de erhvervsdrivende, som er medlemmer af de sagsøgende foreninger, har Kommissionen anført, at det er tilstrækkeligt for at undgå denne slags fejltagelser, at VBBB og VBVB hurtigt giver deres medlemmer korrekte oplysninger.

Ifølge *intervenienterne* er der modstrid mellem sagsøgernes indlæg og deres udtalelser til pressen. Under retsforhandlingerne har de fremført, at gennemførelsen af den omtvistede beslutning vil medføre uoprettelig skade, mens de over for pressen hævder, at Kommissionens beslutning intet har ændret i den bestående konkrete situation. For at overbevise tredjemænd om, at de ikke straffes, hvis de køber hos ikke-medlemmer af VBVB, er det nødvendigt, at Kommissionens beslutning bringes til foreningens medlemmers kundskab af VBBB, således som beslutningens artikel 4 foreskriver.

B — Sagens uopsættelighed

Ifølge sagsøgerne er sagen uopsættelig, fordi de erhvervsdrivende, som ikke overholder priserne — siden offentliggørelsen af den anfægtede beslutning — mener, at denne beslutning også giver dem ret til at bruge bøger som rabatartikler og slagvarer. Det fremgår af en rapport, som er udarbejdet i marts 1980

af Bertina for sagsøgernes regning, at forlagene efter bogprisernes frigivelse i Nederlandene er tvunget til at give afkald på udnyttelsen af 40 % (eller 20 000 af de nuværende titler) af de titler, der udgør den fælles bogmængde.

Kommissionen har heroverfor anført, at den skade, som hævdes at være en følge af, at bøger udgivet i Belgien i medfør af den anfægtede beslutning kan afsættes i Nederlandene under den faste pris, er ubetydelig, fordi der er tale om en omsætning, som højst udgør 7 % af det nederlandske marked for nederlandsksprogede bøger. Bertina-rapporten er altså uden betydning i denne henseende. Hvad angår den skade, der er forårsaget af afsætningen i Belgien af bøger udgivet i Nederlandene under den faste pris, har VBVB efter Kommissionens mening ikke kunnet fremlægge det mindste bevis.

Intervenienterne har på grundlag af bestillinger, som er blevet afvist af forlag, der er medlemmer af VBBB, konstateret, at aftalen stadig er i kraft, således at parallelimport i praksis er udelukket, selv efter at beslutningen er blevet meddelt.

C — *Grundene til, at udsættelsen af gennemførelsen umiddelbart forekommer berettiget*

Sagsøgerne mener, at gennemførelsen af den anfægtede beslutning vil gøre det umuligt at gennemføre traktaten mellem Belgien og Nederlandene om den nederlandske sprogunion af 9. september 1980 og en beskyttelse af det nederlandske sprog og den nederlandske kultur gennem et samarbejde mellem Nederlandene og Flandern. Denne adskillelse af små kultursamfund er i strid med den integration, som foreskrives i EØF-traktatens artikler 2 og 3. Sagsøgerne har gentaget de anbringender, som de har påberåbt sig i hovedsagen, og mener, at det fremgår af disse anbringender, at deres søgsmål klart er begrundet.

Kommissionen har bestridt, at den omtvistede aftale ikke falder ind under EØF-traktatens artikel 85, stk. 1. Den anser sagsøgernes anbringender vedrørende dens nægtelse af at fritage aftalen i henhold til artikel 85, stk. 3, for enten at være betydningsløse eller ubegrundede, og i hvert fald er det ifølge Kommissionen ikke blevet godtgjort, at dens afslag allerede umiddelbart er ulovligt.

Såfremt Domstolen alligevel skulle beslutte at udsætte gennemførelsen, henviser Kommissionen til de betingelser, hvorunder dette er sket i sagerne 71/74 R og RR *(Frubo* mod *Kommissionen,* Sml. 1974, s. 1031) og i sagerne 209-215 og 218/78 R *(van Landewyck m.fl.* mod *Kommissionen,* Sml. 1978, s. 2111). Det fremgår af denne praksis, at Domstolen ikke mener, at det under en sag anlagt i henhold til artikel 185, andet punktum, påhviler den at sætte sit eget skøn i stedet for Kommissionens og midlertidigt erklære en aftale gyldig eller atter give aftalen midlertidig gyldighed. Man må ikke sammenblande en udsættelse af gennemførelsen af en beslutning om afslag på fritagelse i henhold til artikel 85, stk. 3, som der er tale om her, med tildeling af en ansøgt tilladelse, som der var tale om i sag 50/69 *(Forbundsrepublikken Tyskland* mod *Kommissionen,*

Recueil 1969, S. 449). Det fremgår samtidig, at Domstolen generelt, så længe gennemførelsen af en beslutning udsættes, forbyder de sanktioner, der er fastsat i den aftale, som Kommissionen har erklæres ugyldig.

IV — Mundtlig forhandling

De forskriftsmæssigt indkaldte parter har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet vedrørende foreløbige forholdsregler den 25. marts 1982.

Grunde

1 Sagsøgerne i hovedsagen har henholdsvis den 5. og den 15. februar 1982 anlagt sager med påstand om annullation af Kommissionens beslutning af 25. november 1981, hvorefter en overenskomst mellem dem vedrørende det nederlandsksprogede bogmarked i Nederlandene og i Belgien, som dels omfatter en kollektiv aftale om eneret til køb og salg dels en kollektiv aftale om påbudte priser, erklæres uforenelig med EØF-traktatens artikel 85 og forbydes.

2 Samtidig har de hver især indgivet begæring om foreløbige forholdsregler, for VBVB's vedkommende med påstand om udsættelse af gennemførelsen af Kommissionens beslutning af 25. november 1981, og for VBBB's vedkommende med påstand om udsættelse af gennemførelsen af samme beslutning eller i hvert fald og subsidiært af dennes artikel 4.

3 Ifølge EØF-traktatens artikel 185 har indbringelse af klager for Domstolen ikke opsættende virkning. Domstolen kan dog, hvis den skønner, at forholdene kræver det, udsætte gennemførelsen af anfægtede retsakter. Den kan ligeledes i henhold til EØF-traktatens artikel 186 foreskrive de nødvendige foreløbige forholdsregler.

4 Det fremgår såvel af sagen som af de forklaringer, der er afgivet under behandlingen af sagen om foreløbige forholdsregler, at forholdene på markedet for nederlandsksprogede bøger i Nederlandene og i Belgien mellem forlag, forhandlere og detailhandlere, for så vidt de er sammensluttet i de sagsøgende foreninger, dels er reguleret ved den omtvistede aftale dels ved to sæt regler for de nationale bogmarkeder, som gælder henholdsvis i Nederlandene og i Belgien, og som bl.a. omfatter aftaler om påbudte priser.

5 I den anfægtede beslutning har Kommissionen udtrykkeligt udtalt, at dens beslutning ikke vedrører disse to nationale systemer.

6 Selv om det ikke på sagens nuværende trin er muligt at danne sig et klart indtryk af sammenhængen mellem de to nationale systemer og den omtvistede aftale, fremgår det imidlertid og erkendes af parterne i hovedsagen, at denne sammenhæng eksisterer i den forstand, at det er den omtvistede aftale, som — dels selv efter de restriktioner, der følger eller kan følge af de nationale retsafgørelser, der nævnes i den anfægtede beslutning — sikrer en uigennemtrængelig sammenhæng mellem de nationale systemer. Den anfægtede beslutning kan derfor påvirke disse systemers gennemførelse, skønt Kommissionen bevidst har undladt at anfægte dem ved denne beslutning.

7 I øvrigt har sagsøgerne henledt opmærksomheden på de forpligtelser, som pålægges dem ved den anfægtede beslutnings artikel 4. Denne bestemmer følgende:

»Det pålægges de i artikel 5 nævnte foreninger af virksomheder skriftligt at orientere deres anerkendte og registrerede medlemmer samt tilsluttede virksomheder om denne beslutning og meddele dem, at de konkurrencebegrænsninger, som er anført i den i artikel 1 nævnte overenskomst, er ophævet, samt hvilke praktiske følger, denne ophævelse har for betingelserne, hvorunder handelssamkvemmet med [nederlandsprogede] bøger mellem Belgien og Nederlandene finder sted. De skal inden fire måneder fra modtagelssen af denne beslutning forelægge Kommissionen et forslag til denne meddelelse.«

8 Sagsøgerne har gjort gældende, at en øjeblikkelig gennemførelse af disse forpligtelser vil gøre det umuligt at genoprette de bestående forhold mellem de forskellige deltagere i den omtvistede overenskomst for det tilfælde, at sagsøgerne får medhold i annullationssøgsmålet.

9 Denne dobbelte omstændighed begrunder, at det er nødvendigt, i hvert fald delvis, at udsætte gennemførelsen af den anfægtede beslutning for at undgå, at der påføres sagsøgerne et øjeblikkeligt og efter alt at dømme uopretteligt tab.

10 Beskyttelsen af sagsøgernes interesser kræver imidlertid ikke, at gennemførelsen af den anfægtede beslutning udsættes, for så vidt det i denne udtales, at det kollektive eneforhandlingssystem, som er indført ved den omtvistede overenskomst — et system, som sagsøgerne i øvrigt har erklæret ikke er blevet anvendt i lang tid — er uforenelig med traktatens artikel 85, stk. 1.

11 I øvrigt udsættes gennemførelsen med det udtrykkelige forbehold, at de sanktioner og eksklusioner, der eventuelt er fastsat i den omtvistede overenskomst, så længe dommen i annullationssøgsmålet afventes, ikke kan anvendes mod de medlemmer af VBVB og af VBBB, som ikke opfylder de forpligtelser, der følger af den del af overenskomsten, som midlertidigt opretholdes.

12 Ved denne kendelse opretholdes endelig de to nationale regulativers bestemmelse fuldt ud, således som de skal anvendes efter de afgørelser, der er truffet af de nationale domstole, og som nævnes i den anfægtede beslutning, uden at spørgsmålet om disse regulativers forenelighed med traktaten dog foregribes.

Af disse grunde

bestemmer

PRÆSIDENTEN

før anden afgørelse træffes:

1. **Gennemførelsen af artikelerne 1, 2 og 3 i Kommissionens beslutning af 25. november 1981 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (VI/428-VBBB/VBVB) udsættes i det omfang, disse bestemmelser vedrører det kollektive prissystem, der er påbudt i handelen med nederlandsksprogede bøger som følge af overenskomsten mellem VBVB og VBBB.**

2. **Gennemførelsen af beslutningens artikel 4 udsættes.**

3. **Hverken sagsøgerne eller de foreninger, som de repræsenterer, kan anvende de i overenskomsten, navnlig i dennes artikel 5, fastsatte sanktioner eller eksklusioner mod de faktiske, anerkendte eller registrerede medlemmer, som ikke frivilligt overholder bestemmelserne i den opretholdte del af overenskomsten.**

4. **Spørgsmålet om sagens omkostninger udsættes.**

Luxembourg den 31. marts 1982.

For justitssekretæren

J. A. Pompe

Assisterende justitssekretær

J. Mertens de Wilmars

Præsident